Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi,
Journal of Translation Studies,
Sayı / Number 23 (2017), 111-128

Çevirmenlikte Yaratıcılık ve Yeniden Çevrimler: *The Jeffersons* Dizisinin *Tatlı Hayat* Olarak Yeniden Çevrimi

Creativity in Translation and Remakes: "*The Jeffersons*" remade as "*Tatlı Hayat*"

Şirin OKYAYUZ*
*Yrd. Doç. Dr., Bilkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, yener@bilkent.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, çeviribilimde yeniden çevrimlerin araştırmasına daha fazla ilgi gösterilmesi gerektiğini vurgulamak ve yeniden çevrimlerin, çevirmenlik-yaratıcı yazarlık ekseninde ortaya konmuş ürünler olduğuna dikkati çekmektir. Yeniden çevrimler hakkında, çeviribilimde, az sayıda çalışma yapılmış olması, bu alanın, kimi zaman, göz ardı edildiğine işaret etmektedir. Bir televizyon dizisinin yeniden çevrimi, söz konusu görsel-işitsel ürünün ikinci bir yerel izleyici kitlesine ulaşmasını sağlar. Bu aktarım gerçekleştirilirken de daha dolaylı yollardan iletim sağlanır. Bu nedenle, yeniden çevrimler metinlerin kültürlerarası aktarımına örnekler oluşturur ve yaratıcı aktarım stratejilerine de ışık tutabilirler. Bu düşünceleri irdelemek amacıyla *The Jeffersons* dizisinin Türkiye'de *Tatlı Hayat* olarak yeniden çevrimi incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: yeniden çevrim, görsel-işitsel çeviri, uyarlama, aktarım, yerlileştirme.

ABSTRACT

This study is an effort to underline the suggestion that more attention should be devoted in translation studies to the study of remakes and exemplify that certain types of remakes may be viewed as a creative type of translation. It is argued that remakes are overlooked in the discipline, as the limited number of studies in translation studies on this subject seems to imply. The remake of a TV series makes this audiovisual product accessible to a second domestic audience in what could be referred to as a more complex and maybe sometimes more creatively free fashion. Thus, remakes can provide valuable examples of strategies and approaches to successful mediations of texts across cultures. To this end, the Turkish remake of the American TV series *The Jeffersons* into *Tatlı Hayat* is studied in terms of the strategies employed in its mediation into Turkish.

Key words: remake, audiovisual translation, adaptation, mediation, domestication.

1. Giriş

Filmlerini başka ülkelerde dublaj ve/veya altyazı çevirisiyle gösterime sokan yapımcıların, yapımlarını yeniden çevrimler için pazarlayan televizyon kanallarının sayısı her gün artmaktadır. Luca Barra (2013, s. 101) bu küresel aracılığın önemini vurgularken, yayıncıların yabancı bir görsel-işitsel ürünü satın alıp yerel bir izleyiciye sunmasının arka planında çok karmaşık bir sürecin yaşandığını ifade eder. Bu zorlu sürecin sonunda ise, ilk başta tamamen farklı dilleri ve birikimleri olan bir izleyiciyi hedefleyerek tasarlanmış kültür ve medya ürünleri yeni izleyicilere ulaşır.

Küresel pazarda çok fazla sayıda ve değişik görsel-işitsel ürün çevrilmekte ve yeniden çevrilmektedir. Bunların, bir kültürden ve ortamdan diğerine nasıl aktarıldığı ise çeviribilimcilerin ilgi alanına giren bir konudur. Altyazı çevirisi ve dublaj çevirisi yapılmış ürünlerde görsel aynıyla aktarıldığından, bu edimlerde söz konusu olan uğraşın çeviri olduğu açıktır ve bunlar çeviribilimde ayrıntılarıyla incelenmektedir.

Ancak, söz konusu olan bir yeniden çevrim olduğunda bunun çeviribilim kapsamında incelenip incelenmeyeceği, daha doğrusu incelenirse alana ne gibi bir katkı sağlayacağı tartışılmaktadır. Ayrıca, yeniden çevrim uğraşının, uyarlama çalışmaları ve medya çalışmaları gibi alanların da kapsamına girdiği düşünülürse, kimi çeviribilimci bunun disiplinler-aşırı etkileşimi getirebileceğini savunurken, kimisi de bunun gereksiz alan örtüşümüne ve ikileşmelere neden olabileceğini ileri sürebilir.

Ayrıca, görsel-işitsel ürünlerin aktarımının ve bu aktarımların çeşitliliğinin artmasıyla çeviri, yeniden çevrim, uyarlama ve benzeri kavramlar arasındaki kesin çizgiler kaybolmaktadır. Aktarılan bir görsel-işitsel ürünü çeviri, uyarlama veya yeniden çevrim olarak betimlemek zorlaşmaktadır. Örneğin, diyalogların çoğunun uyarlanarak erek dile aktarıldığı bir animasyon filmin dublaj çevirisi, bir çeviri midir, uyarlama mıdır? Görsel kanal aynı kaldığı için bunu çeviri olarak değerlendirmek zorunda mıyız? Ya da, diyaloglarına, mizahı oluşturan öğelerine baktığımızda kaynağına yakın olarak aktarılmış bir yeniden çevrim sırf oynayan aktörler farklı diye bir uyarlama mıdır? Uyarlama ise çeviribilimin ana çalışma alanının dışında mı kalır? Bu tür örneklerde, çeviri ve uyarlama arasında çok kesin çizgiler çizmek zorlaşır. Aynen yazmak ve yeniden yazmak arasında çizgi çekmenin zorluğu gibi; bu bağlamda da kavramlar arasında bir iç içe geçmişlik söz konusudur.

Uyarlama çalışmalarında değişik uyarlama türleri arasında ayrışımlara gidilebilmektedir. O'Thomas (2010, s. 49) televizyon için yapılan uyarlamaları sınıflandırırken düşünülmesi gereken iki eksen olduğunu ifade eder. Bunlar ürünün üretildiği ortam (ör: televizyon, kitap, tiyatro oyunu vb.) ve söz konusu olan kültürlerdir. Araştırmacının bu konuda yaptığı sınıflandırmayı inceleyerek, farklı uyarlama türleri konusunda bir fikir edinebiliriz.

O'Thomas'ın sınıflandırmasında sözü edilen bazı uyarlamalar, örneğin kitapların aynı dilde filminin çekilmesi (Tablo 1'de 1. sınıflandırma) ya da bir filmin dizi olarak çekilmesi (Tablo 1'de 3. sınıflandırma), çevirmenlerin öncelikli inceleme veya ilgi alanlarına girmeyebilir. Ancak, bu çalışmanın bağlamında ele alınan yabancı dizilerin yeniden çevrimi yukarıda verilen tabloda 2. sınıflandırma altında yer alacaktır. Üretim ve aktarım

Tablo 1: *O'Thomas*'ın Uyarlama Tablosu [örnekler araştırmacıya aittir]

1	Ortam 1 Kültür 1	→ Ör: Bir kitabın, aynı zamansal dönemi, karakterleri ve diyalogları içerecek şekilde, aynı dilde, film olarak uyarlanması.	Ortam 2 Kültür 1
2	Ortam 1 Kültür 1	→ Ör: Yabancı bir dizinin başka bir dil ve kültürde yeniden çevrimi.	Ortam 1 Kültür 2
3	Ortam 1 Kültür 1	→ Ör: Klasik bir tiyatro oyununun, çağdaş diyaloglar ve setlerle, bir televizyon dizisi veya filmi olarak uyarlanması.	Ortam 2 Kültür 2

ortamının aynı olduğu ve erek metnin dilsel ve kültürel konumlandırılmalarının söz konusu olduğu düşünülürse, bu, çeviribilimcilerin öncelikli ilgi alanlarına girmektedir. Çeviribilimciler, bu tür görsel-işitsel aktarımları inceleyerek, erek kültürde erek metnin yeniden konumlandırılmasında kullanılan stratejiler ve yaklaşımlar açısından ilginç örnekler bulabileceklerdir. Ayrıca, çalışmalarda çeviri ve uyarlama edimleri arasındaki örtüşüm ve farklılıklar betimlenebilecektir.

Betz (2001, s. 29) yeniden çevrimleri şu şekilde tanımlar: Bir yapım şirketinin, yabancı bir görsel-işitsel ürünün telif haklarını satın alarak, senaryosunu erek kültüre uygun bir şekilde uyarlaması. Bu tanım araştırmacıya yeniden çevrimlerde yapılan 'uyarlama'nın kapsamının ne olabileceğini düşündürür. Kaynak ile erek arasında sözcük düzeyinde, tümce düzeyinde farklılıklardan mı söz edilmektedir, yoksa sahnelerin yeniden çevrimi veya senaryoda da değişiklikler yapılır mı? Braudy (1998, s. 327) uyarlamanın, belli diyaloglardaki göndermelerin değiştirilmesinden, bazı sahnelerin yeniden yazılmasına kadar geniş bir iç süreklilik içinde değişebileceğini ifade eder. Kamera çekimleri ve benzeri de dâhil olmak üzere, tüm yapımın, daha önceki bir ürünü aynıyla örneklemesi de söz konusu olabileceği gibi tamamen de farklılaşabilir. Kısacası geniş bir yelpazede farklı uygulamaları olabileceğini söyler. Bu nedenle, Abé Mark Nornes (2007, s. 8) yeniden çevrimlerin "özgür çevirinin en uç örnekleri" olduğunu vurgular.

Çeviribilimci Evans (2014, s. 300) yeniden çevrimlerin, görsel-işitsel çeviriyi daha iyi anlamlandırmamızı sağlayacak bir sinematik çeviri türü olduğunu savunur. Evans, film ve medya çalışmaları uzmanlarının film yeniden çevrimlerinin çeviri olduğunu vurgulamalarına rağmen, çeviri araştırmacılarının bu konuda araştırma yapmaya hevesli olmadıklarının altını çizer. Araştırmacı, yeniden çevrimlerin çeviri çalışmaları içindeki konumunu şöyle özetler:

> Çeviri araştırmalarında yeniden çevrimlere çok az değinilir... yeniden çevrimlerin yerine, daha geleneksel görsel-işitsel çeviri türleri olan altyazı çevirisine ve dublaj çevirisine odaklanılır. Örneğin, Yves Gambier (2003, s. 174; 2004, s. 4) *The Translator* ve *Meta* dergilerinin görsel-işitsel çeviriye özgülenmiş özel sayılarında yazdığı giriş bölümlerinde, yeniden çevrimlerin bir çeşit çokdilli üretim olduğunu söyler, ancak buna çok kısaca değinir. *The Routledge Companion to Translation Studies* kitabında Delia Chiaro'nun (2009) yazdığı görsel-işitsel çeviri başlığı altında, *A Companion to Translation Studies* kitabında Eithne O'Connel'ın (2007) ekran çevirisi başlığı altında ya da *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (Baker and Saldanha, 2008) eserinde yeniden çevrimlerden söz edilmemektedir. Carol O'Sullivan (2011, s. 11) *Translating Popular Film* başlıklı eserinde yeniden çevrimlerden söz etse de, daha çok altyazı çevirisine odaklanır. Çeviribilimcilerin, sözlü ve yazılı dil ile kısıtlı olmasa da, bunları da içine alan çoklu film modları yerine, metnin dilsel öğelerine daha çok odaklanmaları bunun nedeni olabilir (Evans, 2014, s. 300) [araştırmacının kendi çevirisi]

Yeniden çevrimlerde dillerarası aktarımı sağlayan uzmanlar, aslında, yabancı bir izleyici için kaynak televizyon dizisini yeniden senaryolaştıran bir gruptur. Bu grupta, yapılacak işin doğası gereği, en azından bir çevirmen, bir yönetmen ve bir senarist olması gerekir. Aktarılması gereken bir kaynak metin olduğundan çevirmen gerekir. Ürünü erek kültüre taşımak için gerekli olacak doğal dil akışının yansıtıldığı diyalogları oluşturmak için kimi zaman ilk çeviri yeterli olmayacağından ve ürünün görseli de yeniden çekileceğinden bir metin veya senaryo yazarı ve uyarlama uzmanının da bulunması gerekecektir. Ayrıca, söz konusu ürünün nasıl bir uyarlama veya yeniden çevrim olacağını belirleyecek ve vizyonunu ürüne yansıtacak bir yönetmen olmalıdır. Söz konusu ekip çok sayıda kişiden oluşabileceği gibi, yeniden çevrimin üretiminin değişik aşamalarında farklı rolleri aynı kişiler de üstlenebilmektedir.

Barra (2013, s. 103-104) bu tür ürünlerin uyarlama süreçlerini ayrıntılarıyla anlatır. İlk aşamada ana üreticiden kaynak senaryo ve diyalog dökümleri alınır ve uyarlamanın ilk adımında bunların çevirisi yapılır. Bu çeviriler kaba bir taslak niteliğindedir, sürekli değiştirilir ve daha uygun hale getirilerek ikinci adıma hazırlanır. İkinci adımda, üzerinde çalışılmış olan metinler, uyarlama deneyimi olan birinin önüne gider. Bu uzman, metinler üzerinde çalışarak, başka bir izleyici kitlesi için tasarlanmış bu ürünün, ilk izleyicilerden farklı bir dile ve sosyal normlara sahip ikinci izleyici kitlesine tam erişimini sağlamak için, gerekli değişiklikleri, eklemeleri, çıkarmaları yapar. Sürecin ayrıntıları kabaca bu şekilde ifade edilebilse de ülkeden ülkeye, hatta üründen ürüne farklılık gösterebilmektedir.

Türkiye'de de birçok ürünün yeniden çevrimleri yapıldığı için bu alanda örnekler mevcuttur. Türkiye'de yayınlanan bazı Amerikan dizilerinin yeniden çevrimleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Türkiye'de Amerikan Komedi Dizilerinin Yeniden Çevrimlerine Örnekler

Amerikan Dizisi[1]		**Yeniden çevirimi**[2]	
Married with Children	1987-1997	Evli ve Çocuklu	2004- 6 bölüm
Who's the Boss	1984-1992	Patron Kim	2010- 28 bölüm
Three's Company	1977-1984	Çat Kapı	2005- 39 bölüm
Ugly Betty	2006-2010	Sensiz Olmuyor	2005- 29 bölüm
According to Jim	2001-2008	Cuma'ya Kalsa	2010 -12 bölüm
The Golden Girls	1985-1992	Altın Kızlar	2009- 4 bölüm
Dharma and Greg	1997-2002	Kerem ile Aslı	2002- 29 bölüm

Yukarıda verilen tablonun son sütunundan da anlaşılacağı üzere, bazı yeniden çevrimler Türkiye'de pek uzun soluklu olamamıştır. Bu bağlamda, hem çalışmada incelenen, hem de yukarıda verilen örneklerin hepsinin komedi dizileri olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Komedinin çevirisinin bazı diğer dizi türlerinden daha zorlu olduğunun da altını çizmek gerekecektir. Komedinin üretildiği kültürden farklı bir kültürde var olabilmesi için, aktarımında uygulanan strateji ve yöntemler başka tür dizilerle karşılaştırıldığında çok daha karmaşık ve yaratıcı olacaktır. Ancak, çalışmada, bir dizi türü olarak komedi dizilerinin çevirisi ya da yeniden çevrimi konusuna odaklanılmadığı için, bu bağlamda dizinin türü hakkında verilen bilgi sadece bir hatırlatma mahiyetindedir.

Bir komedi dizisinin Amerikan kültüründen Türk kültürüne aktarımının başarısını etkileyecek çok fazla etmen bulunmaktadır. Prodüksiyon, rol dağılımı, izleyici profilleri, diziyi yayınlayan kanal ve daha birçok etmen etkili olabilmektedir. Türkiye'de izleyicilerin beğenisini kazanmış ve uzun süre yayında kalmış olan yeniden çevrim komediler de vardır. Bunlara belki de en çarpıcı örnek Amerikan televizyon komedisi olan *The Jeffersons* dizisinin Türkiye'ye *Tatlı Hayat* olarak uyarlanmasıdır. *Tatlı Hayat* 2001 yılında Türkçe olarak yeniden çevrilmiş ve 106 bölüm halinde yayınlanmıştır.

2. Amerika'da *The Jeffersons* Türkiye'de *Tatlı Hayat*

The Jeffersons, sonradan görme zengin bir Afrikalı Amerikalı ailenin lüks bir apartman dairesine taşınmalarının ve komşularıyla yakın ama çekişmeli ilişkilerinin konu edildiği bir Amerikan komedi dizisidir.[3] Dizi 1975-1985 yılları arasında aralıksız olarak 11 sezon boyunca CBS kanalında yayınlanmıştır ve IMDb puanı 7,5'tir. *The Jeffersons* dizisinde yeni zengin George Jefferson ve ailesinin lüks yaşamları anlatılır. Diğer aile mensupları, zaman zaman kaba ve küstah olan George'a tepki vermekten çekinmeyen aklı başında karısı Louise ve oğulları Lionel'dır. Ayrıca, Afrika kökenli Amerikalı Helen ve beyaz eşi Tom Willis ile Harry Bentley adında garip bir İngiliz diplomat da en yakın komşularıdır.

1 Diziler ve yayın yılları hakkında bilgi IMDb sitesinden edinilmiştir.

2 Diziler ve bölüm sayıları hakkında bilgi Ddizi.tv sitesinden derlenmiştir http://www.ddizi1.com

3 The Jeffersons. IMDb. http://www.imdb.com/title/tt0072519/

Dizinin ana karakteri olan George, zenginliğini herkesin gözüne sokmaktan çekinmeyen, kaba, küstah ve ayrımcı bir adamdır.

Bu dizi Türkiye'de *Tatlı Hayat* olarak yeniden çevrilmiştir. Med Yapım prodüksiyon şirketi, uyarlamacı-çevirmenler Haluk Özenç ve Bora Tekay[4]'ın yeniden çevrimini Kasım 2001 – Ocak 2004 tarihleri arasında Show TV kanalında gösterime sunmuştur.[5] Yeniden çevrim, hikâye kurgusu açısından, kaynak metne sadıktır. İhsan Yıldırım kuru temizleme işinden zengin olmuş ve ailesini İstanbul Etiler'de lüks bir daireye taşımıştır. Özünü asla inkâr etmeyen, dengeli bir kişiliği olan karısı Sevinç ve oğulları Başar yeni ortamlarında birçok beklenmedik olayla karşılaşırlar. Komşuları ise Yunan asıllı bir Türk vatandaşı olan Yorgo, beyaz Türk tiplemesi olarak betimlenebilecek eşi Feraye ve yan kapı komşuları olan garip bir Türk diplomattır. Ana karakter olan İhsan'ın küstahlığı, kabalığı ve başka milletlere, dinlere karşı önyargısı konu edilirken, hayatında karşılaştığı zorlukların üstesinden gelişi anlatılır.

İlginç bir şekilde, kaynak metin öncül olduğundan yeniden çevrimden 'üstün' olduğu varsayılır. Bu önyargılı bir yaklaşım olabilir. House (1981) örtük çeviriyi tanımlarken, çeviri kalitesi değerlendirmesi açısından, örtük bir çevirinin çeviri olarak algılanmadığını ve erek kültürde 'orijinal' olarak algılandığını ifade eder. Çalışmada ele alınan örnek için bu geçerlidir. Yeniden çevrim, yaklaşık aynı sayıda izleyiciden orijinalinden daha yüksek bir IMDb puanı alabilmiştir (8,7)[6]. Hatta bazı izleyiciler *Tatlı Hayat* dizisinin Türk yapımı bir dizi olduğunu düşünmüşlerdir[7]. Gerçi, *Tatlı Hayat* dizisinin her bölümünün başında kaynak dizinin yapımcılarının adı verilmiştir ve "Yaratım: Don Nicoll, Micheal Ross, Bernie West" ifadesine yer verilmiştir. Ayrıca, her bölümün sonunda bu dizinin *The Jeffersons* dizinin yeniden çevrimi olduğu belirtilmiş ve hangi bölümden uyarlandığına dair bilgi verilmiştir.

Rittmayer'e (2009, s. 3) göre, yeniden çevrim belli bir oranda uyarlamayı içerdiği gibi, birçok açıdan kaynağa bağlı bir yaratım da söz konusudur. Kaynak kültürden erek kültüre geçişte yeniden konumlandırılan ve şekillendirilen birçok etmen olduğundan, (örneğin; görsel, dilsel ve akustik) tek bir öğeye odaklanmanın, (örneğin bir tek dilsel uyarlamaya odaklanmanın) kaynak ve erek arasındaki yakınlığı/örtüşümü veya uzaklığı/farklılığı betimlemek için yeterli olmayabileceği söylenebilir. Bu nedenle söz konusu görsel-işitsel ürünün diğer öğelerini de inceleyerek kaynak ve erek ürünler arasındaki benzeşim ve farklılıkları ortaya koymak ve bundan sonra çalışmanın odağı olan dilsel kısma geçmek faydalı olabilecektir.

Kaynak dizinin her bir bölümü 22-24 dakika uzunluğundadır, yeniden çevrimde ise bölümler birleştirilerek 45-50 dakikalık bölümler haline getirilmiştir. Buna rağmen format, ana temalar, her bir bölümdeki konular, setler ve daha birçok özellik aynıyla korunmuştur. Bunu açıklamak için dizinin birinci bölümünün ilk dört dakikası yeniden çevrimiyle karşılaştırılmıştır:

---

4 Tatlı Hayat https://tr.wikipedia.org/wiki/Tatl%C4%B1_Hayat_(dizi)

5 Bilgi bilgi Tatlı Hayat. https://bilgi-bilgi.com/tatli_hayat_dizi_televizyon

6 Tatlı Hayat. IMDb. http://www.imdb.com/title/tt0302199/

7 Söz konusu dizinin bir Türk yapımı durum komedisi olduğuna dair bir platformdan bilgi http://www.uludagsozluk.com/k/tatlı-hayat/. Last accessed July 17th 2015.

The Jefferson S1-B1	**Tatlı Hayat S1-B1**
Set: Bir apartman aralığı. Sağda asansör kapısı, sahne önünde ve solunda iki kapı.	Set: Bir apartman aralığı. Sağda asansör kapısı, sahne önünde ve solunda iki kapı.
Elinde alışveriş poşetleri olan iki kadın asansörden inerler.	Elinde alışveriş poşetleri olan iki kadın asansörden inerler.
Alışverişten söz etmektedirler ve biri diğerine kendisine yardım ettiği için teşekkür etmektedir.	Alışverişten söz etmektedirler ve biri diğerine kendisine yardım ettiği için teşekkür etmektedir.
Louise arkadaşını kahve içmeye davet eder ve yalnız kahve içmekten hoşlanmadığını ifade ederken bir espri yapar.	Sevinç arkadaşını kahve içmeye davet eder ve yalnız kahve içmekten hoşlanmadığını ifade ederken bir espri yapar.
İçeriden telefonun çaldığı duyulur, Louise bir an önce kapıyı açıp telefona yetişmeye çalışırken elindeki torbadaki elmalar yere dökülür.	İçeride telefonun çaldığı duyulur, Sevinç bir an önce kapıyı açıp telefona yetişmeye çalışırken elindeki torbadaki elmalar yere dökülür.
Arkadaşı ona telefona yetişmesini. elmaları kendisinin toplayacağını söyler.	Arkadaşı ona telefona yetişmesini elmaları kendisinin toplayacağını söyler.
Louise içeri girer arkadaşı elmaları toplamaya başlar.	Sevinç içeri girer arkadaşı elmaları toplamaya başlar.
Sahne önündeki kapı açılır ve kapıdan çıkan adam elmaları toplayan kadına doğru gelip ona yardım etmeye çalışır.	Sahne önündeki kapı açılır ve kapıdan çıkan adam elmaları toplayan kadına doğru gelip ona yardım etmeye çalışır.
Adam Isaac Newton hakkında bir espri yapar, kadın bunu anlamaz.	Adam Isaac Newton hakkında bir espri yapar, kadın bunu anlamaz.
Elmaları toplarlar. Kadın Jefferson'ların hizmetçisi Louise'i ziyarete geldiğini söyler.	Elmaları toplarlar. Kadın Yıldırımlar'ın hizmetçisi Sevinç'i ziyarete geldiğini söyler.
Adam Louise'in hizmetçi olmadığını söyleyemeden bindiği asansörün kapısı kapanır.	Adam Sevin'in hizmetçi olmadığını söyleyemeden bindiği asansörün kapısı kapanır.

Yukarıda verilen örnekte, çalışmanın içinde ayrıntılarıyla işleneceğinden bazı unsurlara, örneğin diyaloglara, yer verilmediği halde, örnekten de görülebileceği gibi, ilk bölümün ilk dört dakikasında senaryodan, karakterlerin tepkilerine, görünüşlerine, giyim tarzlarına, kamera hareketlerine ve benzerine kadar her şey satır ve satır aynıyla, kaynak diziye sadık bir şekilde 'çevrilmiştir'.[8] Türkiye'de bu dizinin yeniden çevriminde kaynağa oldukça sadık bir aktarım yapılmıştır.

The Jeffersons dizisinin Amerika'da başarılı olması, bunun sadık bir yeniden çevriminin Türkiye'de de başarılı olacağı anlamına gelmemektedir. Bir televizyon dizisinin yeniden çevriminin başarısı, orijinalinin ne kadar iyi olduğuna bağlı olmayabilir. Ya da hikâyenin çok ilgi çekici olduğu bu nedenle hangi kültüre aktarılırsa aktarılsın beğenileceği gibi bir genelleme yapılamaz. Konu çok daha karmaşıktır. Nasıl ki, bir kitabın filminin çekilmesinde, yani başka bir ortam ve seyirci için bir kaynağın yorumlanması söz konusu olduğunda, 'uyarlamacının' yeniden çevrim sürecinde kaynağı ele alma biçimi ürünün başarısını belirlerse, aynı şekilde bir yeniden çevrimde de kaynak diziyi erek kültüre taşırken kullanılan 'kültürler arası iletişim' teknikleri yeniden çevrimin başarısında büyük rol oynar.

Her çeviri ve yeniden çevrimin özündeki uğraş bir mesajın iletilmesidir. Zhonggang (2006) bu mesajın iletiminin gerçekleşmesi için, yani farklı bir kültürel bağlamda bir sözceyi anlamlandırmak/geçerli kılmak için, iletişimcinin seslenilen alıcının edincini ve bilişsel ortamında erişimi olan bilgileri dikkate alması gerektiğinin altını çizer. İletişimci izleyici için mesajı algılanabilir kılmaya çalışacaktır ve dolayısıyla iletiyi uyarlaması gerekecektir. Bu süreç de gerek çeviribilimcilerin gerekse uyarlama çalışmalarına ilgi duyanların en fazla ilgilendikleri konudur. Alan uzmanları, uyarlamacıların diziyi erek kültürde kabul edilir ve hatta başarılı/beğenilen bir ürün haline getirmek için ne gibi yöntemler, stratejiler kullandıklarını sorgulayıp betimlerler.

Tatlı Hayat'ta, diyalogların çok büyük bir kısmı (en sadık anlamıyla) çevrilmiş ve kaynağın birçok öğesi aynıyla yeniden çevrimde aktarılmıştır. Bu seçimler sayesinde de dizi başarılı olmuştur. Bunun bir nedeni kaynak metnin kültürlerarası aktarıma müsait olmasıdır. Bazı diziler o kadar kültür odaklıdır ki tüm metnin baştan sona uyarlanması gerekebilir. Söz konusu kaynak dizi çevrilebilir bir üründür.

Verevis (2006, s. 21), kaynak diziyi bilen/seyreden izleyicilerin televizyonda seyrettikleri bir dizinin yeniden çevrim olduğunu anlayacaklarını, çünkü kaynaktaki diyalogların aynen aktarıldığını ve aynı hikâyenin anlatıldığını ifade eder. Çalışma kapsamında incelenen kaynak dizide evrensel temaların konu edilmesi dizinin yeniden çevriminde uyarlamaya daha az gerek duyulmasını sağlamıştır. Kimi yerde, metin, hatta mizah bile aynıyla çevrilebilmiş ve daha da önemlisi erek kültüre aktarılabilmiştir. Buna örnek olarak Louise ve George arasında geçen bir diyalog verilebilir. George'un annesi kendisini yemeğe davet ettirmiştir ve Louise buna sinirlenmiştir. Gelin kaynana çekişmesi evrensel bir tema olduğundan bunun çevirisinde sorun yaşanmamış, kültürlerarası aktarımı kolay olmuştur:

---

8 *Tatlı Hayat* 1. sezon bölüm 1 http://www.ddizi1.com/izle/12139/tatli-hayat-1-bolum.htm

Örnek 1:

***The Jeffersons* 1. Sezon, Bölüm 2 - 1:24-1:57[9]**	***Tatlı Hayat*, 1. Sezon, Bölüm 2- 0:47-1:24[10]**	**Çeviri**
George: (Eve girer ve paltosunu asar.) I have love...la la love. (Şarkı söylemektedir). (Karısına seslenir) Louisy honey. Louise: Don't you honey me. George: What's this? Is this going to be a new fight or an old one? Louise: Your mother is coming to dinner. George: Oh. It's an old one. Louise: But, let me freshen it up for you. Your mother- George: (Louise'in sözünü keser) Hold on. If you didn't want mamma to come to dinner, why did you invite her? Louise: I didn't. She tricked me. She called and asked what we were doing for dinner tonight, were we eating out. And I said no we were having dinner at home...	İhsan: Evime geldim... hayat.. Sevinçciğim, sultanım Sevinç: Bana sultanım deme. İhsan: Hayda, ne oldu? Yeni bir kavgaya mı başlıyoruz, yoksa bu eskilerden mi? Sevinç: Annen yemeğe geliyor. İhsan: Haa, eskilerdenmiş. Sevinç: İstersen hatırlatayım biraz. Annen- İhsan: Hayatım. Madem annemin yemeğe gelmesini istemiyorsun, niye çağırıyorsun o zaman? Sevinç: Ben çağırmadım ki. Kandırdı beni. Aradı akşam yemeğinde ne yapacağımızı sordu, evdeyiz dedim...	George: Aşk...aşk... (Karısına seslenir) Louise canım. Louise: Bana canım deme. George: Ne oldu şimdi? Yeni bir kavgaya mı başlıyoruz, yoksa bu eskilerden mi? Louise: Annen yemeğe geliyor. George: Haa, eskilerdenmiş. Louise: İstersen hatırlatayım biraz. Annen- George: Dur yahu. Madem annemin yemeğe gelmesini istemiyorsun, niye çağırıyorsun o zaman? Louise: Ben çağırmadım ki. Kandırdı beni. Aradı akşam yemeğinde ne yapacağımızı sordu, dışarıda yiyip yemeyeceğimizi sordu. Ben de evdeyiz dedim.

Örnekten de açıkça anlaşılacağı gibi, kaynak metnin çok büyük bir kısmı aynen çevrilmiş, yaratıcı yazarlık becerisi gerektirmeden aynıyla aktarılabilmiştir. Söz konusu dizinin yeniden çevriminde, bir makalenin kapsamında anılamayacak kadar çok benzer örnek bulunmaktadır.

Öte yandan, kaynak dizinin belli kısımlarında uyarlama, daha doğrusu yeniden çevrim örneklerine de rastlamak mümkündür. Bu bağlamda kullanılan çeviri stratejileri, çeviri stratejileri yelpazesinde yerlileştirmeye doğru yaklaşan örneklerdir. Bunlar çocuk edebiyatı, şiir çevirmenliği, karikatür ve mizah çevirisi gibi çevirilerde kullanılan çeviri stratejileriyle benzerlik göstermektedir. Yerlileştirmeyi içeren stratejilerin kullanımıyla, erek metin alıcılar için daha anlaşılır olmuştur.

Yerlileştirme söz konusu olduğunda kaynak kültürün yerine erek kültür getirilir; yeni bir dil ve kültürde doğal bir aktarım sağlanması için kaynağın bir kısmı adeta silinir.

9 https://www.youtube.com/watch?v=wggg-1bpUh0

10 https://www.youtube.com/watch?v=sunRUuAXCdI

Çevirmenin kullanabileceği geniş çeviri stratejileri yelpazesinde kaynak odaklı çeviri stratejilerinden uyarlamaya kadar çok sayıda olasılık söz konusu olabilmektedir. Hatta kimi zaman, hem kaynak mümkün olduğunca yansıtılır, hem de erek ürünü oluşturmak için metinde büyük değişikliklere gidilir.

Tatlı Hayat dizisinde çevirmenler değişik çeviri stratejilerini bir arada kullanmışlardır: Kaynak metnin mümkün olduğunca sadık bir şekilde, aynıyla aktarıldığı, ancak, 'yeniden çevrim kokusu/yapaylığı' olmaması için yaratıcı yazarlık, uyarlama stratejilerinin de kullanıldığı görülmektedir. Zaten, bir yeniden çevrim sırf bir kaynak eserden oluşturulduğu için erek izleyiciye yabancı veya inandırıcı gelmeyecek/anlaşılmayacak şekilde aktarılması doğru olmayacaktır; kaynağa bu kadar bağlılık gösterilmesi yanlış olacaktır.

Tatlı Hayat dizisinin yeniden çevriminde bu denge çok başarılı bir şekilde tutturulmuş, gerektiği yerlerde uyarlama, yaratıcı yazarlık devreye girmiş ve sonuçta da bu yeniden çevrim Türk kültüründe 'bir orijinal' olarak seyredilmiştir.

Çeviribilimciler çeviride ve aktarımda ne yapıldığını, neyin neden ve nasıl yapıldığını merak ederler. Stam (2005) kitapların film uyarlamalarında başarılı olunup olmadığını belirlemek için uyarlamanın kaynağına ne kadar bağlı olduğunun araştırılmasının ve eğer sadıksa başarılı bulunmasının yanlış bir yaklaşım olacağını savunur. Aynı şey dizi yeniden çevrimleri için de söz konusudur. Her ne kadar bir televizyon dizisinin yeniden çevriminde ortam (yani kaynak görsel-işitselin erek görsel işitsele dönüşmesi) aynı kalsa da, ikinci eksende, dil ve kültür ekseninde bir değişiklik söz konusudur. Bundan dolayı da yeniden çevrimlerin farklı bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ve farklı bir ışıkta incelenmesi gerekir. Bu nedenle, 'bir yeniden çevrim kaynak eseri mümkün olduğunca yansıtmalıdır' gibi yanlış bir varsayımla hareket etmeyerek, karşılaştırmalı çalışma yapılması verimli olacaktır.

Yaratıcı çeviri/aktarım stratejilerinin kullanımı açısından *Tatlı Hayat* dizisinde bunların örnekleri kimi zaman tek bir cümlede görülebilir, kimi zaman da tüm bir sahne buna örnek verilebilir.

Örnek 2:

Dini kültür		
Sahne: Başrol oyuncuları komşularıyla birlikte salonda oturmaktadırlar. Diplomat olan komşuları atalarından söz etmektedir.		
***The Jeffersons* S1B3-9:56**	***Tatlı Hayat* S1B2-9:50**	**Çeviri**
Seems our family tree is crowded with generals, admirals and barristers and a bishop …	Benim bütün ailem ulema ile doluymuş. Dedelerim nesiller boyunca Halep'te merkez camii imamlığı yapmışlar.	Aile ağacımız generaller, amiraller, avukatlarla dolu, bir de rahip var…

Bu replik sadık bir çevriyle aktarılsaydı, kaynak metindeki 'rahip' ifadesi erek izleyici tarafından garipsenebilirdi. Ayrıca, Türk bir aileden söz edildiğinden 'ulema' ifadesi ile

elit bir zümreyi işaret ederek, kaynak metnin işlevsel çevirisi yapılmıştır. Uyarlamada, Müslüman kültüre de gönderme yapılarak, yerlileştirmeye gidilmiştir.

Örnek 3:

Mutfak/Yemek kültürü		
Sahne: Ana kadın karakter ve komşusu kadın mutfakta oturmaktadırlar. Ana karakter kayınvalidesinin doğum günü için bir pasta hazırlamaktadır. Kayınvalidelerinin kendilerini takdir etmedikleri konusunda espriler yapmaktadırlar. Ana karakter bu sefer kayınvalidesinin takdirini toplayabileceğini, çünkü ona alkollü bir pasta yaptığını söyler ve kayınvalidesinin alkole düşkün olduğunu ima eder.		
***The Jeffersons* S1E8-0:16**	***Tatlı Hayat* S1E3-26:48**	**Çeviri**
Louise: I guarantee she'll love it. This is a rum cake and I doubled up on the rum.	Sevinç: Bayılacağına emin olabilirsin. Çünkü bu likörlü pasta ve ben iki misli likör koydum.	Louise: Bayılacağına garanti veririm. Bu romlu pasta ve ben iki misli rom koydum.

Kaynak dizideki romlu pasta erek kültürde yine alkol kullanılarak yapılan farklı bir pasta ile ikame edilmiştir.

Örnek 4:

Politik kültür		
Sahne: Ana karakterler kahvaltı masasında oturmaktadırlar ve kadın oğullarının hayatı ciddiye almadığından şikâyet etmektedir. Kocası ise onu dinlememektedir. Kadın bunu fark ettiğinde kocasının ilgisini çekmek için olmayacak bir şey söyler.		
***The Jeffersons* S1B4-30:32**	***Tatlı Hayat* S1B4-1:08**	**Çeviri**
Louise: I am going to elope with President Ford.	Sevinç: Rahşan Hanım aradı Bülent Beyle geliyorlarmış bu akşam.	Louise: Başkan Ford'la kaçıp evleneceğiz.

Kaynak metindeki mizah, Louise'in kocası George'a ABD Başkanı Ford ile kaçıp evleneceğine söylemesine rağmen adamın tepki vermemesinden kaynaklanır. Yeniden çevrimde ise Sevinç, Bülent ve Rahşan Ecevit çiftinin akşam evlerine geleceğini söyler. İki bağlamda da politik bir gönderme yapılmış, yeniden çevrimde yerlileştirme yapılmıştır.

Örnek 5:

Sosyal kültür		
Sahne: Ana kadın karakter ve komşusu mutfakta oturup ailelerin bir araya geldikleri günlerden söz ederler. Komşusu, kocasının ailesiyle kendi ailesinin, farklılıklarından dolayı bir türlü bir araya gelemediklerini ifade eder.		
***The Jeffersons* S1B8-0:30**	***Tatlı Hayat* S1B3-27:04**	**Çeviri**
Helen: I'm afraid Tom and I gave up on family Thanksgivings years ago. Louise: Yeah? Why? Helen: Well when his white parents met my folks they decided there was not much to be thankful for. Louise: Well don't you even get together on Christmas? Helen: Yeah every year. But by mutual agreement the party is always held in no man's land. Louise: where's that? Helen: The nearest Howard Johnsons. Louise: Is that where you get 28 flavours of ice cream and two flavours of family.	Feraye: Yorgo ve ben bayram kutlamalarını yapmayalı seneler geçti. Sevinç: Öyle mi? Neden? Feraye: Çünkü, hiç bir bayramımız aynı güne denk gelmiyor ki. Onların bağımsızlığı bizim toprak kaybedişimiz, bizim zafer bayramımız onların savaş kaybedişi. Dini bayramları hiç karıştırmıyorum. ... Sevinç: Nasıl yani görmüyorlar mı hiç birbirlerini? Feraye: Görüyorlar görmesine de, birbirlerinin evlerine adım atmadıkları için, tarafsız bir sahada. Sevinç: Neresi oluyor orası? Feraye: İsviçre pastanesi. Sevinç: Doğru seçim. Tarafsız bölge.	Helen: Ne yazık ki Tom'la ben yıllar önce Şükran Günü'nde aileleri bir araya getirme fikrinden vazgeçtik. Louise: Öyle mi? Neden? Helen: Onun beyaz ebeveynleri benim ailemle tanıştığında şükredecek fazla bir şey olmadığını düşündüler. Louise: Nasıl yani Noel'de de mi bir araya gelmiyorsunuz? Helen: Her yıl toplanıyoruz. Ama anlaşıldığı üzere tarafsız bir bölgede buluşuyoruz. Louise: Neresi orası? Helen: En yakındaki Howard Johnson. Louise: 28 farklı dondurma çeşidi ve iki farklı aileyi bulabileceğin yer.

Uyarlamacı, aynı durumu (ailelerin birbirinden hoşlanmamasını) aynı senaryoyu (önyargılar yüzünden hoşlanmamayı), aynı mantıksal düzeneği (insanların kökenlerini) aynı hedefi (ailelerin saçmalıklarını) kullanmış ancak, farklı bir anlatım stratejisi uygulamıştır. Örnekten de anlaşılacağı üzere, kaynaktaki beyaz ırk - siyah ırk çekişmesi Türk-Yunan çekişmesi ile karşılanmıştır. Şükran Günü göndermesi ve buna bağlı olarak 'şükretmek' sözcüğüyle yapılan söz oyunu çıkarılmış, yerine Türk-Yunan savaşlarından söz edilerek birinin galibiyetinin diğerinin mağlubiyeti oluşu mizahi bir dille aktarılmıştır. İster beyaz olsun ister siyah, herkesin sevdiği Howard Johnson dondurmacısı, yine bir tatlıcı olan İsviçre Pastanesi ile karşılık bulmuştur. İsmindeki İsviçre göndermesi ile de tarafsızlığa vurgu yapılmıştır.

Örnek 6:

Kurumsal kültür		
Sahne: Komşuları, ana erkek karakteri, destekledikleri bir kuruluşa bağışta bulunması için ikna etmişlerdir. İlgili kuruluşun adını, ismini oluşturan sözcüklerin baş harflerinden oluşan bir kısaltma ile ifade ederler. Parayı verdikten sonra kuruluşun ne olduğunu sormayı akıl eden adam, hiç de onaylamadığı bir davaya bağışta bulunduğunu öğrenir.		
The Jeffersons S1E9-09:47	***Tatlı Hayat S1E4-12:39***	**Çeviri**
George: What's that stand for? Tom: The Association for Racial Oneness. George: Racial oneness? What's that mean? Helen: It means that you just gave us a check to support mixed marriages.	İhsan: Ne derneğiymiş bu böyle? Feraye: TÜYDOKDER. İhsan: O ne öyle tüy döken hayvanlar için mi? Yorgo: Türk Yunan Dostluk ve Kardeşlik Derneği.	George: Açılımı ne o kısaltmanın? Tom: Irksal Birliktelik Derneği. George: Irksal birliktelik mi? O ne demek? Helen: Faklı ırkların evliliğini destekleyen bir kuruluşa bağışta bulundun demek.

Kaynak metinde farklı ırkların evliliğini destekleyen AFRO adında bir kurumdan söz edilirken, yeniden çevriminde Türk-Yunan dostluğunu destekleyen bir kuruluştan söz edilir. Kaynaktaki ırklar arası çekişme, yeniden çevrim boyunca Türk-Yunan çekişmesi olarak yansıtıldığından, bu bağlamda yeniden çevrimdeki senaryo düzeyindeki uyarlama devam ettirilmiştir.

Örnek 7:

Tarihi kültür		
Sahne: Ana karakterler ve komşuları atalarından söz etmektedirler ve ana karakter kendi atalarının bir başarısı olmadığı için, ya da ileri gelen kimseler olmadıkları için sinirlenmiştir. Konuyu kapatmak istemektedir. Komşusu ise sinirlendiğinin farkına varır ve onun atalarını överek kendisini yatıştırmaya çalışır.		
The Jeffersons S1B3-12:23	***Tatlı Hayat S1B2-12:20***	**Çeviri**
Tom: Your ancestors can lick mine anytime.	Yorgo: Senin ataların benim atalarımı 400 sene yönetti.	Tom: Senin ataların benimkileri istedikleri zaman yenerler (veya) Senin ataların benim atalarımın ancak kı...larnı yalarlar (veya) Senin ataların benimkilerden iyi.

Kendisi beyaz olan Tom tarafından dile getirilen Afrikalı Amerikalıların beyaz Amerikalılara karşı mücadelesi, yeniden çevrimde kendisi Yunan asıllı Türk olan Yorgo karakterinin Osmanlı'nın Balkanları yönetmesine yaptığı göndermeyle karşılık bulur. Afrikalı Amerikalılar eşit haklara kavuştuklarından, Yunanistan da bağımsız bir devlet olduğundan iki durumda da kazanılan bir mücadeleden söz edilmektedir.

Mizahın çevirisinde kullanılan yaratıcı çeviri stratejilerine başka örnekler de verilebilir.

Örnek 8:

Mizah		
Örnek 8a - Sahne: Komşuları ana karakterleri hiç beğenmedikleri bir ahşap tanrı heykeli hediye etmişlerdir. Kadın nazik davranarak hediye için teşekkür eder ve baş başa kaldıkları ilk anda kocasını hediyeyi alırken kaba davrandığı için azarlar. Kocası da heykelin çok çirkin olduğunu ve böyle bir şey hediye edildiği için teşekkür etmesi gerekmediğini ifade eder.		
The Jeffersons S1B2-06:12	***Tatlı Hayat S1B2-5:48***	**Çeviri**
George: I've seen better carvings in street fights	İhsan: Bizim gardırobun oymaları bile daha güzel be.	George: Sokak kavgalarında bile adamı daha güzel oyarlar.

Kaynak metinde 'oymak' fiili üzerinden yapılan sözcük oyununda aslında siyahi çiftin Harlem'deki köklerine bir gönderme vardır ki bu erek izleyici için anlamsız olacaktır. Ancak, bu bağlamda espri farklı bir espriyle aktarılmış, 'oyma' sözcüğü ile kelime oyunu verilmiş ama bağlam ve gönderme farklılaştırılmıştır.

Örnek 8:

Örnek 8b- Sahne: Ana karakterler ve komşuları atalardan ve kültürel miraslarından söz etmektedirler. Diplomat olan komşu ana karaktere bu tür bir miras ile ilgilenip ilgilenmediğini sorar ve ana karakterden ters bir cevap alır.		
The Jeffersons S1B2-09:44	**Tatlı Hayat S1B2-9:27**	**çeviri**
George: I ain't interested in any heritage of mine past 126th street.	İhsan: Cebime girmeyen miras ilgi alanıma da giremez.	George: 126. Sokaktan sonraki herhangi bir miras beni ilgilendirmez.

Kaynak metindeki 126. Sokak ifadesi karakterlerin Harlem'deki köklerine bir göndermedir. Ana karakterin unutmaya çalıştığı geçmişine bir atıftır. Bu gönderme Türk

izleyicisi açısından yabancıdır. Yeniden çevrimde espri başka bir espri ile karşılanmış, miraslardan söz edilmesi ve söz oyunu korunmuş, ancak gönderme çıkarılmıştır.

Çalışma boyunca sunulan örnekleri özetleyecek olursak, yeniden çevrimlerin çok farklı düzeylerde, birçok farklı açıdan kaynak metinlerle 'etkileşimi' söz konusu olmaktadır. Yeniden çevrimler sayesinde kaynak metinler adeta yeniden doğmakta veya yeniden canlanmaktadır. Bu nedenle yeniden çevrimlere aktarımdaki kayıplar veya sadakat penceresinden bakarak incelemek yararsız bir edim olacaktır. Bunların nasıl uyarlandığına bakmak ise, aksine, çok verimli düşünceler ve sonuçlar doğurabilmektedir.

Metnin ve iki kültürün örtüşümünün izin verdiği ve kaynağın sadık aktarımının mümkün olduğu durumlarda, uyarlamacılar kaynak metni aynıyla çevirmeyi uygun görmüşlerdir (Bkz. Örnek 1).

Metnin erek kültürde yeniden konumlandırıldığı durumlarda (örneğin, ırksal çatışmanın, etnik bir çekişmeyle yansıtılması) uyarlamacı iletiyi, çekişmeyi, esprileri aktarmış, ancak uyarlama eksenine daha yakın stratejiler seçmiştir. Yeniden çevrimlerde zaten kaynak kültürün erek kültürün kullanabileceği bir anlatımsal şablon sunduğu ifade edilebilir. İncelenen dizide kaynaktaki Afrikalı Amerikalı - beyaz Amerikalı çekişmesi erek metinde yerini Türk-Yunan çekişmesine bırakmıştır. İki durumda da kökleri tarihe dayanan ve önyargıların olduğu durumlardan söz edilmektedir. Yeniden çevrimde erek izleyici açısından daha anlaşılır bir çekişme sunularak yerlileştirmeye gidilmiştir (Bkz. örnekler 5-7).

Erek izleyiciye yabancı gelecek kültürel öğeler olduğunda ise ya uyarlamaya gidilmiştir (Bkz. Örnekler 2-7) ya da dolaylı iletim sağlanmıştır (Bkz. örnekler 8a, 8b). Uyarlamacının en öncelikli amacı metni anlaşılır kılmak ve erek izleyicilerin karakterle özdeşleşebilmesini sağlamaktır. Kültürün aktarımı sorunsalı ile karşı karşıya kaldığı durumlarda uyarlama eksenine yakın yaklaşımlar kullanmıştır. Kültürel öğeleri başka kültürlerde ifade etmenin zorluğu, birçok çeviri türünde çevirmeni yerlileştirmeye yakın stratejiler benimsemeye yöneltir.

Mizah söz konusu olduğunda ise, birçok espri ve söz oyunu, her çeviride olduğu gibi, erek toplum ve medya sistemine uyumlaştırmak için yeniden yapılandırılmıştır (Bkz. 5-8b). Bir görsel-işitsel ürünün çevirisi söz konusu olduğunda dipnot düşmek, açıklama yapmak gibi seçenekler söz konusu olmadığı gibi, bir esprinin espriyle çevrilmesi gerektiği de düşünülür. Bu da yine yalnızca yeniden çevrimlere özgü bir zorluk değildir, getirilen çözümler de bir tek yeniden çevrimlerde değil, başka çevrilerde de görülür.

Tüm bu stratejiler ve yaklaşımlar çevirmenin alet çantasında mevcuttur ve diğer görsel-işitsel ürünleri, şiirleri, çizgi romanları ve çocuk kitaplarını çeviren çevirmenler de bunları sıklıkla kullanmaktadır. Kaynak diziden erek yeniden çevrimi oluştururken yapılan değişikliklerin sayısı ve doğası, tüm çevirilerde kaynakla erek arasındaki geçiş ve etkileşimde görülen bir bağlantıyı ortaya koyar. Ancak tabii ki yeniden çevrimler söz konusu olduğunda örnekler sadakatten uyarlamaya uzanan çeviri yelpazesinde daha uç noktalarda yer alır.

Yeniden çevrimlere uyarlama penceresinden yaklaşmak aktarım veya çeviri sürecindeki dil ve kültür sorunsalını göz ardı eden veya nasıl bir yaklaşım benimsenirse

benimsensin kabul edilebilir hale getiren bir yaklaşımdır. Bu anlamda, uyarlama eksenindeki stratejilerle, yaratıcı yazarlıkta kullanılan birçok teknik sayesinde kaynak televizyon dizilerinin kültürlerarası aktarımı yapılabilir, koşut ve eşdeğer anlamlar aktarılabilir. Bu tür edimlerde, çevirinin kaynağı kopyalama/taklit etme eğiliminden uzaklaşılır ve çalışmalar yaratıcı eksende yapılır. Çalışmada bu edim, yaratıcı çeviri stratejileri üretmek olarak ifade edilmiştir.

Bu gibi stratejiler yalnızca yeniden çevrimlerin değil, birçok popüler kültür ürününün ve metninin kültürlerarası aktarımı gerçekleştirmede kullanılmaktadır.

3. Sonuç

Sanders (2006, s. 26) bir uyarlamada eksiltmeler, yeniden yazma, hatta eklemeler yapılsa bile, bunun asıl yazarın yapıtı olarak tanınacağını ifade eder. Aynı düşünce yeniden çevrimler için de geçerlidir; çalışmada örneklendiği gibi kaynak metin yalnızca temayı değil, yeniden çevrim metninin çok büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

Bu bağlamda farklı yeniden çevrimlerin örneklenmesiyle daha kapsamlı bulgu ve düşüncelere ulaşılabileceği ifade edilmelidir. Yeniden çevrim türünün doğası gereği erekteki uyarlamacısına daha fazla özgürlük tanındığından, bir görsel-işitsel ürünü farklı kültüre aktarırken uyarlamacının kaynağın büyük bir kısmını yeniden yazmayı uygun gördüğü durumlar da olacaktır. Ancak, bu bile çevirmenlerin yeniden çevrimlerle ilgilenmemesi için bir neden değildir. Çok daha fazla uyarlamanın yapıldığı yeniden çevrimlerin incelenmesi, metinlerin ve ürünlerin kültürlerarası aktarımında kullanılabilen stratejiler konusunda ilginç tartışmaları beraberinde getirebilir.

Yeniden çevrimleri yapanların diğer çevirmenlere oranla kaynak metinin içeriğine daha özgürce müdahale ettiğinin altını çizen Henrik Gottlieb (2007, s. 5-7) yeniden çevrimlerin eşgöstergebilimsel, dillerarası ve ilham kaynaklı ürünler olduğunu söyler. Yeniden çevrimler kaynak metinlerle ilişkilendirildiklerinde/karşılaştırıldıklarında daha geleneksel çeviri türlerine oranla daha fazla kaynaktan uzaklaşma gözlemlendiği ve aktarım yapılırken yapılan seçimlerin daha az tahmin edilebilir olduğu da açıktır.

Bir çeviri, kaçınılmaz olarak, hem kaynağın hem de çevirmeninin izlerini taşıyacaktır. Şiir çevirisi buna çok güzel bir örnektir. Ancak, şiir çevirisi çeviribilim altında yoğun bir şekilde incelenirken, kaynak bir dizinin çevirisi olan yeniden çevrimlerin incelemesi birçok çeviribilimci tarafından hala göz ardı edilmektedir.

Evans'a göre:

> Çevirilerin aksine, yeniden çevrimler kaynak ve erek metin arasındaki farklılıkları saklamaya çalışmazlar. Kaynak metni yeni bir bağlamda oluştururlar: zaten yeniden çevrim ifadesi bu süreci, yani yeni bir ürün ortaya konulduğunu, ama bunun bir ilk üründen çevrildiğini ifade etmektedir... ki bu çevirinin de esasıdır (2014, s. 311).[araştırmacının kendi çevirisi]

Venuti (2007, s. 29) çevirilerin ve uyarlamaların türevsel doğasına dikkat çeker. Çevirmenin hareket alanı daha dar olsa da, yeniden çevrimlerin birçoğunda, aynı edim biraz daha özgür bir yaklaşımla gerçekleşmektedir. Bu durum şu şekilde açıklanabilir: Bir televizyon dizisinin yeniden çevrimi bir görsel-işitsel ürününün ikinci bir yerel izleyiciye ulaşmasını sağlar ve bunu yaparken çeviri/aktarım sürecinde daha karmaşık ve bazen daha yaratıcı bir yaklaşım benimsenir. Doğal olarak kaynak ile yeniden çevrimi arasında farklılıklar vardır, ancak bu çeviride de olmazsa olmaz bir gerçektir.

Loock ve Verevis (2012, s. 7) çeviri ve yeniden çevrimler arasındaki farkı şu şekilde açıklar: Çeviri eser kaynak eserle karşılaştırıldığında kaynağa ne kadar sadık olduğu önemlidir; ancak yeniden çevrimler yapılırken öncelikli önemi olan konu sadakat değil, kaynağın yeni bir kültürel ürün ortaya koyma kapasitesi olup olmadığıdır.

Bu nedenle, çalışmanın başında sözü edilen konulara dönülecek olursa, kültürel ürünlerin dağılımının artması, dünyada yeniden çevrimlerin sayısının çoğalması çeviribilimcilerin bu tür çeviriyi daha yakından incelemesini gerektirir. Birer kültürel ürün olan yeniden çevrimlerin oluşum/yaratım süreçlerinde çeviri hem çok büyük bir yer tutmaktadır, hem de yaratıcı olarak nitelendirilebilecek bir çeviri edimi sergilenmektedir.

Ayrıca, bu konuda daha fazla çalışma yapılırsa çeviribilim ve uyarlama çalışmaları eğitiminde, uyarlamacılar, senaryo yazarları ve görsel-işitsel çevirileri yapan çevirmenlerin vereceği dersler tasarlanabilir, dahası yeniden çevrimler konusunda da eğitim verilebilir. Böyle bir gelişmeyle disiplinleraşırı çalışmalar yapmak isteyen çevirmenler geleneksel formasyonların yanı sıra çevirmen/uyarlamacı rollerini bir arada yürütebilecekleri şekilde de eğitilebilirler.

Kısacası, yeniden çevrimleri çeviri çalışmaları kapsamında incelemenin birçok faydası olacaktır. Günümüzde, çeviri ve yeniden çevrim, yeniden çevrim ve kaynak ürün, uyarlama ve yeniden çevrim arasındaki bağlantının içsel doğasını anlayabilmek için daha fazla araştırma ve karşılaştırmalı çalışma gerekmektedir. Elimizdeki verilerden genelleme ve tanımlama yapılamasa da, yeniden çevrimlerin daha fazla çalışmaya konu edilmesi gerektiği ortadadır.

KAYNAKÇA

Barra, Luca. (2013). Invisible Mediations: The Role of Adaptation and Dubbing Professionals in Shaping US TV for Italian Audiences. *View: Journal of European Television History and Culture*, Volume 2, Issue 4. 101-111.

Betz, Marc. (2001). The name above the (Sub)title: Internationalism, Coproduction, and the Polygrot European Art Cinema. *Camera Obscura*. 16, 1. 1-45.

Braudy, Leo. (1998). Rethinking Remakes. *Play it again Sam. Retakes on remakes*. University of California Press: California.

Evans, Jonathan. (2014). Film remakes, the black sheep of translation. *Translation Studies*, 7, 3. 300-314. DOI: 10.1080/14781700.2013.877208. http://dx.doi.org/10.1080/14781700.2013.877208.

Gottlieb, Henrik. (2007). Multidimensional Translation: Semantics Turned Semiotics. *Proceedings of the Marie Curie Euroconferences MuTra "Challenges of Multidimensional Translation" 2-6 May 2005*. (Ed.) Heidrun Gerzymisch-Arbogast ve Sandra Nauert. http://www.euroconferences.info/proceedings/2005_Proceedings/2005_Gottlieb_Henrik.pdf.

House, J. (1981). *A Model for Translation Quality Assessment*. Tubingen: Gunter Narr.

Loock, K ve Verevis C. (2012). Introduction: Remake/Remodel. *Film Remakes, Adaptations and Fan Productions: Remake/Remodel*. (Ed.) K. Look and C. Verevis, Basinstoke: Palgrave Macmillan. 1-15.

Nornes, Abé Mark. (2007). *Cinema Babel: Translating Global Cinema*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

O'Thomas, Mark. (2010). Turning Japanese: Translation, Adaptation and the Ethics of Trans-National Exchange. *Adaptation Studies*. (Ed.) Christa Albrecht Crane, Cennis Cutchins. USA: Rosemont Publishing and Printing Corp. 46-60.

Rittmayer, Allison. (2009). Translation and Film: Slang, Dialects, Accents and Multiple Languages. *Translation: Comparative Perspectives*. Vol 3, Article 1. http://digitalcommons.bucknell.edu/chr/vol3/iss1/1

Sanders, Julie. (2006). *Adaptation and Appropriation*. London: Routledge.

Stam, Robert. (2005). Introduction: The Theory and Practice of Adaptation. *Literature and Film: A Guide to the Theory and Practice of Film Adaptation*. Oxford: Blackwell. 1-52.

Venuti, L. (2007). Adaptation, Translation, Critique. *Journal of Visual Culture*, Vol 6.1. 25-43

Verevis, Constantine. (2006). *Film Remakes*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Zhonggang, Sang. (2006). A Relevance Theory Perspective on Translating the Implicit Information in Literary Texts. *Journal of Translation*, Volume 2, Number 2. 43-60.